

**NADAČNÍ PROFESURA PRO VÝZKUM NĚMECKÉ
LITERATURY Z MORAVY A ČECH
NA UNIVERZITĚ PALACKÉHO V OLMOUCI**

Nadační profesura pro výzkum německé literatury z Moravy a Čech byla zřízena na Katedře germanistiky FF UP v roce 2003 Ministerstvem kultury Spolkové republiky Německo (BKM – Bundesministerium für Kultur und Medien) v rámci podpory institucí věnujících se péči o německou kulturu ve středoevropském regionu (podle paragrafu 96 spolkového zákona o německých vystěhovalcích/Bundesvertriebenengesetz). Spolková vláda podpořila vznik této instituce celkovou částkou ca. 7,5 mil. Kč v prvních pěti letech její existence s tím, že její další existenci zajistí hostitelská univerzita či některá z jejích fakult. Nadačním profesorem byl jmenován doc. Dr. Jörg Krappmann.

Ve slavnostním projevu u příležitosti inaugurace nadačního profesora sdělila tehdejší ministryně kultury Spolkové republiky Německo, jaká očekávání vkládá zřizovatel do nově vytvořené instituce:

„Poté, co spolková vláda založila již před deseti lety dvě nadační profesury pro výzkum německé literatury ze zemí střední a východní Evropy na univerzitách v Lipsku a v Heidelbergu, je nadační profesura v Olomouci nejen první germanistickou nadační profesurou ve střední a východní Evropě, nýbrž vůbec první nadační profesurou, zřízenou za hranicemi Spolkové republiky Německo, v jednom ze sousedních států (...)

Je jistě přáním všech, kteří se – ať jako vědci či jako politikové - zabývají přínosem německé kultury kultuře středoevropské – aby se tomuto tématu věnovala pozornost především v zemích střední a východní Evropy. Nikde totiž nenajdeme tolik nashromážděných znalostí o německé literatuře a kultuře regionu a tak vysokou míru otevřenosti a angažovanosti vůči tomuto tématu jako právě tam, tedy v regionech, kde tato kultura vznikla. Zde, na katedře germanistiky, kde vedle sebe bádají a pracují Češi a Němci a kde se výzkumné aktivity upírají především k německé literatuře moravského regionu, bylo pro péči o společné evropské kulturní dědictví, jež spojuje Čechy a Němce, již mnoho učiněno. Cílem vlády Spolkové republiky Německo je podpořit tyto aktivity i do budoucna, a tak přispět nejen k vědeckému pokroku, nýbrž také k česko-německému porozumění v rámci spojené Evropy. Tato vize vedla spolkovou vládu k založení instituce nadační profesury na Univerzitě Palackého v Olomouci.“

Nadační profesura, jejíž umístění právě na UP v Olomouci bylo i vyjádřením uznání práci, která tu byla péči o německou kulturu již věnována v Centru pro výzkum německé literatury/Arbeitsstelle für deutschmährische Literatur, založeném na Katedře germanistiky FF UP v roce 1997, je jistě jednou z nejvýznamnějších internacionálních institucí, kterou Univerzita Palackého má.

Nadační profesor se jako jeden z vědeckých vedoucích Centra podílí na veškerých jeho aktivitách, které probíhají ve třech oblastech: výzkum, výuka a vyzářování na veřejnost.

1. VÝZKUM

1.1. ZÁKLADNÍ VÝZKUM

V prvních letech po založení Centra převládaly heuristické metody základního výzkumu, sběr materiálu, sběr informací o neznámé, zapomenuté, z dějin literatury a z dějin své země vypuzené německé literatuře z Moravy. Tým Centra měl z čeho vycházet: Olomoučtí germanisté Václavek, Topol'ská a Chytil nashromáždili především v letech normalizace (kdy jim byla „velká témata“ zapovězena) rezervoár vědění o německé literatuře z moravského regionu, z něhož čerpáme dodnes. Původní seznam asi dvou set moravských německých autorů se v průběhu bádání v knihovnách, archivech a muzeích ovšem rozrostl na necelé tři tisíce.

K výstupům tohoto základního výzkumu, který probíhá nepřetržitě, patří různé sbírky textů a **datbanky** moravské německé literatury poskytující základní informace pro další interpretační zpracování. Připravuje se též **internetová platforma „Mapa literární Moravy“**. Prvním vyvrcholením heuristického výzkumu bylo v roce 2003 vydání *Slovníku moravských německých autorů/Lexikon deutschmährischer Autoren*, v němž je zpracováno na 120 autorských hesel včetně důkladných bibliografií. V roce 2006 následoval druhý díl slovníku s 80 autorskými hesly, třetí díl bude vydán v roce 2014.

1.2. VÝZKUMNÉ CENTRUM

Centrum na sebe za navázala hustou sít' mezinárodních kontaktů, partnerů a externích spolupracovníků – především pravidelným konáním mezinárodních konferencí, workshopů, přednášek a blokových seminářů hostujících profesorů. Za 15 let existence Centra bylo v Olomouci uspořádáno na 20 mezinárodních konferencí (včetně bilaterálních studentských workshopů)¹. **Sborníky z konferencí** vycházejí v knižní řadě Centra.

¹ **1999:** Paul Engelmann. Architektura, židovství a vídeňská moderna. **1999:** Moravská německá literatura..Současný stav výzkumu. **1999:** Goethe v Olomouci. **2000:** Moravská německá literatura. Konference ke 170. narozeninám Marie Ebner von Eschenbachs. **2001:** Německá literatura z Čech. Konference k 70. narozeninám prof. Ludvíka Václavka. **2001:** Středověká německá literatura z Čech. **2001:** Literatura pod hákovým křížem. Čechy a Morava 1938-1945. **2003:** Fantastika – Okultismus – (Neo)Mystika. **2004** Morava, místo vzpomínek. Konference k tvorbě současných moravských německých autorů, cyklus autorských čtení. **2004** Charles Sealsfield – léta učednická 1808 – 1829. **2005** Literatura z dunajského prostoru. Konference na počest založení sekce medievistiky na KG. **2007** Střední Evropa: Kontakty a kontroverse. **2007** Kanon. Konference Rakouské společnosti pro germanistiku **2010** Jazyk jako organon poznání. **2010** Kulturní agent, básník a filantrop. Ludwig August Frankl von Hochwart (1810-1894).

K partnerským institucím patří jak katedry germanistiky v Německu, Rakousku, Polsku, Maďarsku (Vídeň, Štýrský Hradec, Innsbruck, Klagenfurt, Postupim, FU Berlín, TU Drážďany, Kostnice, Výmar, Saská Kamenice, Vroclav, Budapešť), tak také řada neuniverzitních výzkumných pracovišť a kulturních institucí.

1.3. PUBLIKACE²

Publikace Centra (dosud vydáno 29 svazků) vycházejí převážně ve Vydavatelství UP a tvoří pět tématicky definovaných knižních řad:

Modrá řada (dosud 11 knih): základní výzkum, sborníky z konferencí, slovníkové příručky, učebnice. Nejvýznamnějšími publikacemi modré řady jsou již zmíněné dva díly *Slovníku moravských německých autorů*, pak také sbírka studií **Ludvíka Václavka a Lucy Topol'ské: *Beiträge zur deutschsprachigen Literatur in Tschechien*** (Olomouc 2000).

Oranžová řada (5): Disertace olomouckých doktorandů zpracovávající buďto monograficky jednotlivé moravské německé autory či jednotlivá témata a problémové či motivické okruhy. Např. doktorská práce Jana Budňáka (vyznamenána cenou Adolfa Klímy Sudetoněmecké akademie věd a umění) ***Das Bild des Tschechen in der deutschböhmisches und deutschmährischen Literatur***, Olomouc 2010)

Červená řada (3): Studie/doktorské práce, které metodami kulturní historie zpracovávají jednotlivé malé ucelené regiony Moravy; dosud publikovány studie k Šumperku, Jihlavskému jazykovému ostrůvku a Znojemsku.

Bílá řada (4): medievistické studie k dějinám starší/středověké německé literatury z Moravy a Čech. Založením sekce medievistiky na katedře germanistiky došlo i k vítanému rozšíření objektu výzkumu o jeho starší fáze. Řadu medievistických publikací zahájila obšírná studie mnichovského germanisty (který je po léta externím spolupracovníkem Centra), Diethera Krywalského: ***Geschichte der deutschsprachigen Literatur des Mittelalters*** (Olomouc 2009).

Poetica Moraviae (6): Překlady beletrie moravských i českých německých autorů do češtiny.

Kromě toho publikují členové Centra články a studie v renomovaných časopisech a sbornících zejména v Německu a v Rakousku (např. v roce 2011 naplnili celé jedno číslo ve Výmaru vycházejícího vědeckého časopisu Brücken) a snaží se tak etablovat objekt výzkumu i metody v současném aktuálním germanistickém a kulturně historickém diskurzu.

² Viz kompletní seznam publikací na webové stránce a zvláštním letáku.

2. VÝUKA

Centrum spojuje organicky výzkum s výukou, čímž naplňuje specifickou roli univerzity. Činí tak dvojnásobem: K týmu spolupracovníků patřili a patří jak zkušení badatelé, profesori a docenti (Prof. Ludvík Václavěk, doc. Lucy Topol'ská, prof. Ingeborg Fialová, prof. Joerg Krappmann, doc. Karsten Rinas), tak také studenti (10 až 30 v závislosti na finančních prostředcích, jimiž Centrum právě disponuje) všech stupňů studia, od bakalářů po doktorandy a postdoktorandy. Pod vedením a egidou Centra se studenti učí výzkumné práci v procesu, poznávají v praxi její metody, publikují své vlastní první vědecké výsledky. K tématu moravské německé literatury byly sepsáno již desítky bakalářských a magisterských prací a 12 prací doktorských (7 z nich vydáno knižně).

Kromě toho je (v tom je jistě Katedra germanistiky FF UP celosvětovým unikátem) moravská německá literatura součástí kurikula oboru germanistika jako povinný předmět typu A. V každém semestru se nabízejí nejméně 3 výukové akce (přehledové přednášky, semináře k jednotlivým autorům či tématům, blokové semináře a workshopy) k moravské německé literatuře: školením k tomuto tématu prošly již stovky olomouckých studentů.

3. VYZAŘOVÁNÍ NA VEŘEJNOST

„Osvětová činnost“ Centra se obrací především k českému publiku, které přes veškerý pozitivní vývoj posledních 20 let o německé/rakouské minulosti a kultuře vlastní země mnoho znalostí nemá a mnohdy ani necítí valnou potřebu je získat. Tím méně, že němčina coby jazyk nesoucí tuto kulturu a vzpomínku na ni z Čech pomalu mizí – jako lingua franca vzdělanců i jako komunikační nástroj.

Především k českému publiku se Centrum obrací organizováním výstav, autorských čtení, vytvářením rozhlasových pořadů, vydáváním populárních knih (překladů v již zmíněné řadě *Poetica Moraviae*, nebo naposled dvojjazyčné ***Literární procházky německou Olomoucí***, Olomouc 2012).

Centrum má samozřejmě vlastní webovou stránku, jež umožňuje přístup k databankám a archivovaným materiálům a nabízí též možnost informovat se o aktuálním dění. (www.as.germanistika.cz)

Centrum chápe svou činnost – v intencích inauguračního projevu německé ministryně kultury – jako péči o společné středoevropské dědictví. Proto v této souvislosti nutno jmenovat i další aktivity, byť s objektem výzkumu souvisejí jen volně: Tak založení Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových (iniciativa k založení judaistických studií na FF UP vzešla z katedry germanistiky), tak také akreditaci nového originálního studijního programu „Němčina jako jazyk humanitních věd“, který se snaží zabránit úplnému vymizení němčiny z akademických studií humanitních disciplín. Vytvoření kurikula nového studijního oboru podpořila nadace Volkswagen Stiftung. Katedra germanistiky byla za tuto iniciativu i za aktivity Centra vyznamenána v roce 2010 prestižní cenou Kulturpreis deutsche Sprache.

Německým zřizovatelem je nadační profesura v Olomouci vnímána jako velmi úspěšná instituce s excelentními výsledky.

Materiální podmínky k životu a činnosti Centra tvoří z 90% finance z jiných než rozpočtových kapitol MŠMT, projekty a granty různých českých i zahraničních institucí (GAČR, DAAD, Česko-německý fond budoucnosti, Aktion Rakousko-Česká republika, Rotshild Foundation aj.).

Poté, co v roce 2008 ukončila Spolková republika Německo iniciační financování nadační profesury v Olomouci, převzala finanční péči o tuto instituci Univerzita Palackého a její Filozofická fakulta (jak žádala bilaterální smlouva). V roce 2012 hodlá ovšem FF UP financování nadační profesury ukončit³, čímž by byla další existence této instituce a s ní i celého Centra pro výzkum moravské německé literatury ohrožena.

³ Poté, co už v roce 2010 zkrátila rozpočet NP o třetinu.

Nadační profesor Doc. Jörg Krappmann, Ph.D.

Narodil se roku 1965 v bavorském Hofu, studoval historii, filozofii a germanistiku v Erlangenu; od roku 1992 působí na Katedře germanistiky FF UP v Olomouci, kde je od roku 1998 činný jako jeden z vedoucích Centra pro výzkum německé moravské literatury; od roku 2002 je nadačním profesorem, pověřeným Ministerstvem kultury Spolkové republiky Německo. Od prosince 2011 je vedoucím katedry.

Uveřejnil různé studie k pražské německé literatuře, regionální literární vědě, literární fantastice či filozofii. V nejbližší době vyjde v nakladatelství Transcript Bielefeld jeho monografie: *Allerhand Übergänge. Interkulturelle Analysen der regionalen Literatur in Böhmen und Mähren sowie der deutschen Literatur in Prag (1890-1918)*.

Kontakt: Katedra germanistiky FF UP
Křížkovského 10
77180 Olomouc

E-Mail: krappmann@centrum.cz

Web: <http://as.germanistika.cz>

Tel.: +420585633212, +420585633203